

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;

Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники, які рекомендували ці матеріали до друку.

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...

ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ISBN 978-617-8763-00-8

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Менджул Марія Василівна ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРАНСКОРДОННІ РИНКИ ПРАЦІ	161
Мошинська Яна Степанівна ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	165
Nekit K. EXTENTION OF CONSTITUTIONAL PRINCIPLES AND FUNCTIONSTO DIGITAL ASSETS.....	169
Orzikh Yurii Hennadiiovych SUCCESSION UNDER SWEDISH LAW AND ITS RELATIONSHIP WITH SUCCESSION UNDER UKRAINIAN LAW: CONFLICTS OF LAWS IN CROSS-BORDER SUCCESSION.....	172
Оскілко Олексій Олегович ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	176
Павлова Вікторія Георгіївна ПОДВІЙНА ПРИРОДА ВЕНДИНГОВИХ ПРАВОВІДНОСИН	181
Петров Володимир Володимирович ЩОДО РОЛІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМЦІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА	184
Резніченко Семен Васильович, Поліщук Вероніка Романівна ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДІТЕЙ	188
Ромась Денис Сергійович ЦИФРОВІ ФОРМИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ: ЕЛЕКТРОННІ ДОГОВОРИ, СМАРТ-КОНТРАКТИ ТА ГІГ-КОНТРАКТИ.....	191
Ромась Марія Іванівна ПРОБЛЕМАТИКА БАГАТОРІВНЕВОСТІ ІНТЕРЕСУ ПУБЛІЧНО- ПРАВОВИХ УТВОРЕНЬ У ПРИВАТНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	195
Сафончик Оксана Іванівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВІЙНИ ...	198
Скрагленко Марія Ростиславівна ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ТА ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ. ПРОБЛЕМАТИКА В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	201
Спасова Катерина Іванівна РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	209

3. Клименко О. М. Особливості правового становища держави як суб'єкта приватного (цивільного) права: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03. Київ, 2006. 16 с.
4. Цивільне право України: навч. посіб. Ю. В. Білоусов, В. А. Ватрас, С. Д. Гринько, та ін.; за ред. Р. О. Стефанчука. Київ: Правова єдність, 2009. 536 с.
5. Про правовий режим майна, що забезпечує діяльність Верховної Ради України: Закон України від 13.12.1996. № 594/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 19. Ст. 140.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
7. Спасибо-Фатєєва І. В. Деякі проблеми, пов'язані з участю держави Україна в цивільно-правових відносинах. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. Випуск 4. С. 96-107.
8. Про публічне-приватне партнерство: Закон України від 19.06.2025 № 4510-ІХ. *Офіційний вісник України*. 2025. № 68. Ст. 4692.
9. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999. № 1039-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 44. Ст. 391.

Сафончик Оксана Іванівна

*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри цивільного права
Національного Університету «Одеська
юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Введення у лютому 2022 року воєнного стану[2; 4] на території України призвело до великої кількості змін, у тому числі правового характеру. Відбулося стрімке превалювання публічних інтересів над приватними, необхідність жити за новими правилами з обмеженнями, зокрема, інтересів громадян України.

Крім того, повномасштабне вторгнення РФ на територію України, ведення бойових дій, тимчасова окупація окремих територій України, тобто «війна» загострила проблеми, що накопичувалися у стосунках сімей. Як наслідок, багато родин прийняли рішення щодо припинення своїх сімейних, шлюбних відносин та розірвати шлюб.

Принагідно звернути увагу на те, що введення у дію воєнного (військового) стану не є перешкодою для розірвання шлюбу, оскільки шлюбні відносини базуються на добровільності. Тому, незважаючи на військовий стан в Україні, право на припинення шлюбу не може бути обмежене.

Розірвання шлюбу в умовах війни можливе і відбувається через органи РАЦСу (при відсутності в подружжя спільних дітей та при взаємній згоді) або через суд (за наявності дітей або суперечок), з певними особливостями через воєнний стан: дистанційна подача документів (через застосунок «ДІЯ», подання позову в електронному вигляді, отримання рішень електронною поштою або через «Електронний суд»), завірення відповідних документів у командира військової частини для військових Збройних сил України (статус військовослужбовця не є перешкодою або обмеженням для розлучення) [3, С. 655], звернення до консульства за кордоном (подання документів з нотаріально посвідченим перекладом).

У свою чергу, війна, бойові дії, тимчасова окупація та місцезнаходження членів сім'ї, внесли свої певні корективи. Перебування членів сім'ї за кордоном, служба у лавах Збройних Сил України або перебування на окупованій території не виключає процес розлучення, але має свої нюанси.

Так, у разі перебування одного з подружжя за кордоном, слід зазначити, що позов про розірвання шлюбних відносин, тобто розлучення, подається за останнім відомим місцем реєстрації відповідача – іншого з подружжя, тому фізичне перебування в Україні подружжя не є обов'язковим.

Якщо ж, один із подружжя перебуває у складі Збройних Сил України, згідно з пункту 2 частини першої статті 251 ЦПК України, суд зобов'язаний призупинити провадження у справі у разі перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, переведених на військовий стан, тобто, суд зобов'язаний зупинити провадження за заявою відповідача, який є військовослужбовцем та виконує бойові завдання [1, С. 63-70; 5].

Актуальним також виступає аспект про те, що суд повинен повідомити учасника справи, одного із подружжя, про засідання, учасником якого він є, при тому що останній перебуває на тимчасово окупованій території. Такі обставини унеможливають суд надіслати повістку

на поштову адресу, або повідомити в телефонному режимі, тому повістка висвітлюється на сайті Судової влади України. Що ж до самої підсудності справ, то у зв'язку з тимчасовою окупацією її перенесено на підконтрольну територію України. Навіть війна не порушує принципу добровільності шлюбу. Місцезнаходження особи створює лише певні нюанси, а не перешкоди для процесу розлучення.

Таким чином, враховуючи викладене, звертається увага на наявність наступних особливостей розірвання шлюбу в умовах воєнного стану за законодавством України:

По-перше, якщо один із подружжя перебуває у зоні бойових дій, визнаний безвісті відсутнім, або ж перебуває на тимчасово окупованій території України, розірвання шлюбу може відбутися без його присутності у суді за умови належного повідомлення кожного з подружжя (як вже зверталась увага, одним з нюансів перебування одного з подружжя на тимчасово окупованій території є неможливість надсилання судом письмового повідомлення останнього про необхідність присутності у суді, а отже суд може викласти це повідомлення на сайті Судової влади України). Разом із тим, військовослужбовці мають право представляти свої інтереси через довірену особу чи адвоката.

По-друге, однією з переваг сучасного законодавства України є можливість кожному з подружжя подання заяв на розірвання шлюбу через портал «Дія». Це значно спрощує процес для фізичних осіб, які не можуть бути фізично присутніми в органах РАЦСу або у суді через військові, бойові дії. Заява про розірвання шлюбу може бути подана онлайн, після чого кожен з подружжя мають певний час для його оскарження або підтвердження.

По-третє, у випадках, коли один із подружжя перебуває в зоні бойових дій, на тимчасово окупованій території або зник безвісти, суд може ухвалити рішення про розірвання шлюбу без його участі, але за умови, що належним чином повідомлено про справу. У випадках зникнення безвісти одного з подружжя, можуть бути застосовані спеціальні процедури, такі як визнання особи безвісти відсутнім або загиблим, що також впливає на можливість розірвання шлюбу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Плева В., Мазур В. Квестії зупинення провадження у справі про розірвання шлюбу та надання строку для примирення подружжю. Проблеми та судження. *Юридичний вісник*. 2021. № 5. С. 63-70.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

3. Спасова К. І. Розірвання шлюбу в умовах воєнного стану. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. м.Одеса, 17 червня 2022 р. С. 655.

4. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-ukaz-prozaprovadzhennya-voynenogo-stanu-73109>

5. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Вид. 3-тє, перероб. та доп. / За заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2023. 860 с.

Скрагленко Марія Ростиславівна

*Студентка 3 курсу факультету цивільної
та господарської юстиції Національного
університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доц., Завальнюк
Сергій Володимирович*

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ТА ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ. ПРОБЛЕМАТИКА В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ І ПРОПОЗИЦІЇ

Як зазначають окремі дослідники та юристи-практики, на сьогодні існують два головні шляхи реалізації права осіб, які постраждали від збройної агресії РФ проти України, на компенсацію завданої шкоди: подання позовів про відшкодування шкоди до національних судів відповідно до норм цивільного законодавства або звернення до міжнародних судових інституцій для захисту своїх прав [3; 1, с. 391; 16, с. 4–6; 19]. Водночас низка науковців і практикуючих юристів звертає увагу, що в українському законодавстві відсутнє чітке врегулювання механізму компенсації шкоди, заподіяної внаслідок воєнних дій РФ, зокрема у сфері відшкодування збитків, яких зазнали фізичні та юридичні особи приватного права [3; 15, с. 391; 18].